

ლამარა გურუსაშვილი

საქართველოს ბუნებრივ-რესურსული პოტენციალის მნიშვნელობა ეკონომიკის განვითარებისათვის

ს ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო შ ი მ ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო შ ი მ ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო შ ი

ნებისმიერი ქვეყნის ეკონომიკური პოტენციალის შეფასებაში დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ბუნებრივ რესურსებს, სამთამადნო ინფრასტრუქტურას. საქართველოს ბუნებრივი პირობებისა და ბუნებრივი რესურსების განსაკუთრებული სიუხვე და მრავალფეროვნება ახასიათებს. ეს გამოწვეულია არა მარტო მისი გეოგრაფიული მდებარეობით და ტერიტორიების ბუნებრივი პირობების თავისებურებებით, არამედ ფიზიკურ-გეოგრაფიული და გეოლოგიური მოვლენებითა და პროცესებით.

ქვეყნის ბუნებრივ-რესურსული პოტენციალი მოიცავს ბუნების, ჰავის, რელიეფის, ნიადაგების, წყლის საფარის, მცენარეული გეოლოგიური აგებულების, სასარგებლო წიაღისეულის, მათი მარაგების და ა. შ. დახასიათებასა და შეფასებას.

წიაღისეულს ქვეყნის ეკონომიკისათვის უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს, მაგრამ მეტად მნიშვნელოვანია თუ რა სასარგებლო წიაღისეული გააჩნია ქვეყნას და როგორ გამოიყენება იგი.

გეოლოგიური კვლევა-ძიების შედეგად საქართველოს ტერიტორიაზე აღმოჩენილი და შესწავლილია მრავალი სახის სასარგებლო წიაღისეულის საბადო, ამჟამად ცნობილია 300 - მდე მინერალურ - სანედლეულო საბადო, რომელთაგან ნახევარზე მეტი საექსპლუატაციოა.

ბუნებრივი რესურსების მრავალფეროვნების გამო ძირითადად გამოიყოფა სამნიადგიანი ოლქი: დასავლეთის, აღმოსავლეთისა და სამხრეთის. საქართველოში 48 ნიადაგიანი რაიონი 169 ქვერაიონია. მდიდარი და მრავალფეროვანია მცენარეული საფარი, რაც აიხსნება ფიზიკურ - გეოგრაფიული და კლიმატური პირობების მრავალგვარობით. ასევე სამყაროში ცნობილია ძუძუმწოვრების 100 - მდე, ფრინველების 330 -ზე მეტი და თევზების 160 - მდე სახეობას.

ტერიტორიის უდიდესი ნაწილი მთებს უჭირავს ქვეყანა მდიდარია საკურორტო ადგილებით, მნიშვნელოვანია ასევე ჰიდროენერგეტიკულ რესურსებისა და მინერალური წყაროების არსებობა.

ეგზოგენურ ენერგორესურსებს მიეკუთვნება ისეთი განახლებადი რესურსები, როგორიცაა ჰიდრორესურსები, ქარისა და მზის ენერგია.

ტერიტორიის ერთეულზე ჰიდროენერგეტიკული პოტენციალის მიხედვით საქართველო პირველ ადგილზეა ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკებს შორის, აგრეთვე აჭარბებს ისეთ ქვეყნებს, როგორიცაა იტალია, შვეიცარია, საფრანგეთი, რუმინეთი და სხვა. საქართველოში არსებული 32 ათასი დიდი, საშუალო და

მცირე მდინარეთა სრული პოტენციალი 194 მლრდ კვტსაათია, დღეისათვის ამ რესურსების მხოლოდ 12-15%-ია გამოყენებული.

საქართველოში მზის ენერგიის ხვედრითი მაჩვენებელი ტერიტორიის 1 კვმ წელიწადში თეორიულად 1300-1800 კვტსაათია. მზის სითბური ფოტოელექტრობატარებით წელიწადში შეიძლება მივიღოთ 7 მლნ ტონა პირობითი საწვავის ექვივალენტური ენერგია. თუმცა ამ სახის რესურსის გამოყენების მაჩვენებლები ძალზე დაბალია.

მნიშვნელოვან ენერგორესურსს წარმოადგენს ქარი. ქარის ენერგიის წილად შეიძლება მივიღოთ 2-3 მლრდ კვტსთ ელექტროენერგია. რა თქმა უნდა ქარის რესურსები გამოუყენებელი რეზერვია საქართველოს ენერგეტიკისათვის.

საქართველოში არსებულ თერმულ წყლებს დიდი თბოპოტენციალი და მაღალი ხარისხობრივი მაჩვენებელი ახასიათებს, აგრეთვე აქვთ მცირე მინერალიზაცია, რაც მათი გამოყენების დიდ შესაძლებლობებზე მიუთითებს. თერმული წყლების პროგნოზირებადი მარაგი შეადგენს 253 კუბურ მეტრს. მისი სრული გამოყენების შემთხვევაში წლიურად შესაძლებელია დაიზოგოს 1,5-2 მლნ ტონა პირობითი სათბობი. თერმული წყლები გამოიყენება როგორც ბალნეოლოგიურ კურორტებზე, ისე კომუნალურ მეურნეობაში და ტექნოლოგიური საჭიროებისათვის, თუმცა მათი გამოყენება არაა დამაკმაყოფილებელია.

ქვეყნის მდგრადი განვითარებისათვის მეტად მნიშვნელოვანია მიწის რესურსების ეკოლოგიური პრობლემების შესწავლა და ბუნების დაცვითი ღონისძიებების გატარება.

მდგრადი ეკოლოგიური განვითარება გულისხმობს ისეთი ეკონომიკური მექანიზმის შექმნას, რომელიც განაპირობებს მაკროეკონომიკური მაჩვენებლების სრულყოფას, ინოვაციური საქმიანობის ეკოლოგიურ-ეკონომიკური მექანიზმების შექმნას და ეკონომიკური ზემოქმედების სისტემის ფორმირებას წარმოების ეკოლოგიზაციაზე.

მაღალგანვითარებული მრეწველობა ქვეყნის ეკონომიკური ძლიერებისა და ეროვნული ეკონომიკის მნიშვნელოვან სექტორს წარმოადგენს. მრეწველობის განვითარების ისტორია საქართველოში მე-19 საუკუნის მეორე

ნახევრიდან იწყება. ძირითადი მაპროფილებელი დარგი მანგანუმის მოპოვება იყო. საქართველო გადაიქცა მთავარ მიმწოდებლად მსოფლიო ბაზარზე. ტყებში მოიპოვებოდა ქვანახშირი, განვითარდა ტყავის, ფეხსაცმლის, თამბაქოს, ღვინის მრეწველობა, მიუხედავად ინდუსტრიული განვითარების გარკვეული მასშტაბებისა, საქართველო მაინც სუსტად განვითარებულ სასოფლო-სამეურნეო ქვეყნად რჩებოდა. საწარმოთა უდიდესი ნაწილი არ იყო ერთმანეთთან დაკავშირებული დაძირითადად კუსტარულ შინამრეწველურ წარმოებებს შეადგენდა.

საბჭოთა წლებში საქართველოში უმთავრესად ადგილობრივ ბუნებრივ და სასოფლო-სამეურნეო ნედლეულზე ორიენტირებული დარგები ვითარდებოდა. დასაქმებულთა რიცხვი 1940 წელს 1913 წელთან შედარებით შვიდჯერ, ძირითადი საწარმოო ფონდების ღირებულება კი 25-ჯერ გაიზარდა, სამრეწველო პროდუქციის საშუალო წლიური ზრდის ტემპმა 19% შეადგინა.

ომის შემდგომი პერიოდი ახალი თანამედროვე დარგების შექმნითა და მრეწველობის დივერსიფიკაციით გამოირჩეოდა. სწრაფი ტემპით განვითარდა ელექტროენერგეტიკა, მანქანათმშენებლობა, მეტალურგია, ქიმიური მრეწველობა.

1980-იან წლებში საქართველოს მრეწველობა წარმოდგენილი იყო ინდუსტრიის თითქმის სრული სექტორით, მასში დასაქმებული იყო 500 ათასზე მეტი კაცი, სამრეწველო პროდუქცია (9 მლრდ მანეთი) შეადგენდა ერთობლივი საზოგადოებრივი პროდუქტის 65% და ეროვნული შემოსავლის 40%-ზე მეტს. საქართველო აწარმოებდა მსოფლიო მრეწველობის 0,3% და ამ მაჩვენებლით ახლოს იდგა ნორვეგიასთან, და ფინეთთან. ერთ სულ მოსახლეზე შვიდჯერ მეტი სამრეწველო პროდუქცია მოდიოდა, ვიდრე ბრაზილიაში, ოცჯერ მეტი ვიდრე ინდოეთში და ა.

შ. ზოგიერთი სახის პროდუქციით კი (მანგანუმი, ფეროშენადნობები, ელმავლები) ერთ-ერთ პირველ ადგილზე იყო მსოფლიოში.

1990-იან წლებში განვითარებულმა პოლიტიკურმა მოვლენებმა უაღრესად მძიმე, უარყოფითი გავლენა მოახდინა ქვეყნის ეკონომიკაზე. ეკონომიკური რღვევის შედეგად დაეცა ქვეყანაში სამთომომპოვებელი, მეტალურგიული, კვების, მსუბუქი, ხე-ტყის გადამამუშავებელი, მანქანათმშენებლობის, ელექტროტექნიკური საწარმოთა სამეურნეო საქმიანობა. დაიკარგა საგარეო და შიგა ბაზრის ისეთი სეგმენტები, სადაც მათი პროდუქცია ტრადიციულად დომინირებდა. უკიდურესად დაეცა საწარმოო სიმძლავრეების გამოყენების მაჩვენებლები. მნიშვნელოვნად შემცირდა მრეწველობაში დასაქმებულთა რიცხვი, განსაკუთრებით პრობლემატური გახდა მაღალკვალიფიციური სპეციალისტების შენარჩუნება, რამაც შეიძლება სერიოზული პრობლემები შეუქმნას მაღალტექნოლოგიური საწარმოების აღდგენას მომავალში. მნიშვნელოვანი დაბრკოლებაა შიდა ბაზრის დაუცველობა, რაც მეწარმეს აიძულებს შეწყვიტოს ფუნქციონირება, ან გადაინაცვლოს ჩრდილოვან სექტორში.

ბოლო პერიოდში მრეწველობაში დაიწყო საბაზრო ეკონომიკისათვის დამახასიათებელი ელემენტების დამკვიდრება, საკუთრებით ურთიერთობათა ცვლილებამ დააჩქარა მცირე ბიზნესის განვითარება, თუმცა ქვეყნის სამრეწველო სექტორში მდგომარეობა კვლავ მძიმე რჩება.

საქართველოს ეკონომიკური განვითარების შემდგომი დაჩქარება ძირითადად დამოკიდებულია იმ მაკროეკონომიკურ მოდელზე, რომელსაც ქვეყანა აირჩევს არსებული ბუნებრივი რესურსების ბაზაზე მრეწველობის განვითარების ერთიანი შეკრული ციკლების ჩამოყალიბებისათვის.

ლიტერატურა და წყაროები:

1. „საქართველოს ბუნებრივი რესურსები და გარემოს დაცვა.“ სტატისტიკური კრებული, საქართველოს სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტი. თბ. 2002 წ.
2. ჟურნ. „მაკრო-მიკრო ეკონომიკა“ 2002 წ. №9.
3. ასათიანი რ. საქართველის ეკონომიკა 21 საუკუნის მიჯნაზე. თბ. 1997 წ.
4. „მრეწველობა საქართველოში,“ სტატისტიკური კრებული სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტი. თბ. 2003 წ.